

ВІДГУК

офіційного опонента

доктора економічних наук, професора, професора кафедри менеджменту ім.

І.А. Маркіної Полтавського державного аграрного університету

Зось-Кіора Миколи Валерійовича

на дисертаційну роботу Новосельця Артема Ігоровича на тему:

«Механізм підвищення конкурентоспроможності аграрних підприємств на

основі інноваційної управлінської діяльності»,

поданої на здобуття ступеня доктора філософії

зі спеціальності 073 – «Менеджмент»

галузі знань 07 – «Управління та адміністрування»

у разову спеціалізовану вчену раду

Державного біотехнологічного університету

1. Ступінь актуальності обраної теми

Тема дисертаційного дослідження, присвяченого обґрунтуванню теоретико-методичних підходів та розробці науково-практичних рекомендацій щодо формування механізму підвищення конкурентоспроможності аграрних підприємств на основі інноваційної управлінської діяльності, є безперечно актуальною як у науковому, так і в прикладному вимірах. Сучасний аграрний сектор України функціонує в умовах значних викликів, пов'язаних як із трансформаційними процесами в економіці, цифровізацією виробництва та інтеграцією до глобального ринку, так і з глибокими кризовими явищами, зокрема в умовах війни. У такій ситуації особливої ваги набуває потреба в ефективному управлінні на інноваційних засадах, зокрема в аспекті підвищення конкурентоспроможності,

збереження та відновлення ресурсного потенціалу та забезпечення експортної спроможності аграрних підприємств.

Робота є результатом системного наукового дослідження, виконаного відповідно до плану науково-дослідних робіт кафедри глобальної економіки Державного біотехнологічного університету за темою «Розвиток аграрного сектору в умовах цифровізації економіки» (№ державної реєстрації - 0121U110008). У рамках цієї тематики здобувачем було запропоновано комплекс теоретико-методичних положень та практичних рекомендацій щодо формування дієвого механізму підвищення конкурентоспроможності аграрних підприємств, що підтверджує наукову та практичну значущість обраного напрямку дослідження.

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Наукові положення, висновки та рекомендації, сформульовані в дисертаційній роботі, відзначаються належним рівнем обґрунтованості, логічною послідовністю та внутрішньою узгодженістю. Їх достовірність підтверджується комплексним аналізом широкого кола джерел – праць вітчизняних і зарубіжних дослідників, офіційної статистики, аналітичних та нормативно-правових матеріалів, а також результатами власних емпіричних досліджень здобувача.

Дисертація побудована на основі використання сучасного наукового інструментарію, що включає загальнонаукові методи (аналіз і синтез, індукція та дедукція, абстрактно-логічний підхід), економіко-статистичні методи (у тому числі кореляційно-регресійний аналіз), експертні оцінки, моделювання, методи систематизації й узагальнення. Обрані методичні підходи є релевантними дослідницьким завданням, забезпечують об'єктивність висновків і підвищують наукову доказовість запропонованих рекомендацій.

Структура дисертації відповідає логіці проведеного дослідження, має комплексний характер і чітко відображає етапність розв'язання поставлених наукових завдань. Робота вдало ілюстрована статистичними матеріалами, таблицями та графічними зображеннями, які сприяють глибшому розумінню результатів дослідження і водночас є зручними для сприйняття, не перевантаженими надмірними умовними позначеннями чи складними деталями.

3. Новизна наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Наукова новизна дисертаційного дослідження полягає у комплексному теоретичному обґрунтуванні та розробці методичних і практичних підходів до формування механізму підвищення конкурентоспроможності аграрних підприємств на основі інноваційної управлінської діяльності. Отримані результати є вагомим внеском у розвиток економічної науки, зокрема теорії інноваційного менеджменту в аграрному секторі.

До найбільш значущих здобутків можна віднести такі наукові положення:

- обґрунтовано модель механізму інноваційного управління в аграрному секторі, яка інтегрує технологічні інновації, інституційну підтримку та екологічну і соціальну відповідальність, охоплюючи шість взаємопов'язаних інституційних рівнів, та забезпечує адаптивність і стійкий розвиток аграрних підприємств в умовах конкурентного зовнішнього середовища;

- удосконалено методику оцінки конкурентоспроможності аграрних підприємств на основі комплексного підходу, що поєднує матричні методи, бенчмаркінг та структурно-функціональний аналіз, що, на відміну від

існуючих, забезпечує вищу точність та надійність оцінки конкурентних позицій підприємств;

- удосконалено модель управління інноваційною діяльністю аграрних підприємств, яка поєднує класичні управлінські функції із сучасними управлінськими ролями, адаптованими до специфіки українського аграрного сектору, та враховує інноваційне лідерство, цифрову трансформацію та структурну адаптацію до макроекономічних викликів.

Набули подальшого розвитку:

- узагальнення стану розвитку теорії інноваційного управління діяльністю на основі встановлення її тезаурусного каркасу, що ідентифікує ключові етапи, тренди та кластеризацію світових досліджень у сфері інноваційного менеджменту;

- виявлення диференційованих чинників впливу на конкурентоспроможність аграрних підприємств залежно від їх розміру, що дозволяє адаптувати їх стратегії до особливостей великих, малих та мікропідприємств;

- емпіричне підтвердження зв'язку між формалізованими інноваційними стратегіями та підвищенням рентабельності аграрних підприємств, що доводить ефективність стратегічного планування та цифрових технологій для підвищення їх фінансової результативності;

- підходи до формування державно-приватного партнерства у сфері інноваційної управлінської діяльності аграрних підприємств на основі аналізу зарубіжного досвіду, що дозволило визначити ефективні механізми фінансування інноваційних кластерів та розширення співпраці між бізнесом, науковими установами та державними органами для активізації науково-

технічних інновацій у поєднанні з корпоративною соціальною відповідальністю;

– обґрунтування стратегічних напрямів підвищення конкурентоспроможності аграрних підприємств на основі структурно-технологічних та галузевих змін, а також диверсифікації ринків збуту через інтеграцію в нішеві сегменти.

Практична значущість запропонованих автором підходів підтверджується їх впровадженням у діяльність конкретних суб'єктів аграрного сектору — ТОВ «АХ», СТОВ «Промінь» Лебединського району та фермерського господарства Кузіна В.С. Рекомендації здобувача щодо розширення участі аграрних підприємств у регіональних та локальних ринках, формування конкурентних стратегій і стабілізації доходів були інтегровані в їхню практичну діяльність та стратегії розвитку.

Крім того, результати дослідження впроваджено в освітній процес Державного біотехнологічного університету, де вони використовуються під час викладання фахових дисциплін, таких як «Управління інноваціями», «Інноваційний менеджмент», «Економіка інновацій», «Економіка агропромислового підприємства», «Start-up економіка». Це свідчить про актуальність та прикладну цінність здобутих результатів не лише для наукового, а й для освітнього середовища.

4. Повнота викладу в опублікованих працях наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Основні результати дисертації висвітлено у 12 наукових публікаціях, у тому числі в 3 статтях у наукових фахових виданнях України, 1 колективній монографії, 8 працях апробаційного характеру у матеріалах наукових конференцій та періодичному науковому виданні.

Ознайомлення із науковими напрацюваннями Новосельця А.І дозволяє зробити висновок, що основні положення, висновки та результати дисертаційного дослідження достатньо повно оприлюднені, відповідають спеціальності «Менеджмент» та пройшли апробацію до захисту дисертації.

5. Відсутність порушення академічної доброчесності

Дисертація та представлені наукові праці, де висвітлено основні наукові результати дисертаційного дослідження, не містять порушень академічної доброчесності, зокрема академічного плагіату, самоплагіату, фабрикації, а також фальсифікації. Таким чином, базові положення, висновки, пропозиції та рекомендації дисертації в цілому характеризуються завершеністю, послідовністю і аргументованістю.

6. Дискусійні положення та зауваження роботи

Оцінюючи в цілому позитивно дисертацію А.І. Новосельця, яка виконана на достатньо високому науковому рівні, слід висловити деякі зауваження, які відносяться до дискусійних питань та побажань:

1. У розділі 1 (п. 1.3) дисертації стверджується, що поєднання методів є доцільним, але не обґрунтовано критерії вибору тієї чи іншої комбінації методів для конкретного типу аграрного підприємства (малого, середнього, великого). Було б корисно сформулювати логіку підбору інструментарію залежно від масштабів, структури, інноваційного потенціалу та доступу до даних.

2. Підрозділ 2.2 є інформативним, візуально добре оформленим, містить багатий емпіричний матеріал. У тексті широко використовується термін «структурно-динамічні зміни», однак бракує чіткого теоретичного визначення та методологічного підходу до його оцінювання. Невизначеність викликає запитання: чи йдеться про зміни у виробничій структурі (співвідношення між рослинництвом і тваринництвом), земельному фонді, типах підприємств,

регіональних особливостях тощо? Відсутність системної рамки ускладнює порівняння результатів і розширення дослідження в майбутньому. Доцільно було б запропонувати авторське бачення або адаптацію існуючої методики оцінки структурно-динамічних зрушень із чіткою класифікацією та відповідним аналітичним інструментарієм.

3. Розділ 3.3 є змістовним і логічно структурованим, містить ґрунтовну аналітичну базу та підтверджений емпіричними матеріалами. Автор запропонував комплексний механізм інноваційного управління, який охоплює кілька рівнів (державний, громадський, підприємницький), інтегрує сучасні цифрові технології, приділяє увагу кадровому потенціалу та екологічній складовій. Разом з тим, не повністю розкрито процедуру взаємодії між рівнями механізму (державним, громадським, підприємницьким). Хоча у графічній схемі така взаємодія візуалізована, доцільно було б деталізувати інституційні канали, через які відбувається координація (наприклад, через аграрні кластери, ІТ-платформи, дорадчі служби тощо). Це дало б можливість трансформувати модель з концептуальної у практично орієнтований інструмент управління, придатний для широкого використання як державними органами, так і аграрними підприємствами та об'єднаннями.

4. У табл. 3.20-3.23 автор демонструє результати, однак відсутня методологічна рамка щодо того, які саме КРІ є ключовими, як вони пов'язані з цілями управління та наскільки вони можуть бути застосовані для довгострокового моніторингу. Було б доцільно запропонувати інтегральний показник або групу цільових індикаторів, адаптованих до різних типів аграрних підприємств.

7. Загальна оцінка дисертаційної роботи

Дисертаційна робота Новосельця Артема Ігоровича на тему «Механізм підвищення конкурентоспроможності аграрних підприємств на основі

інноваційної управлінської діяльності» є завершеною, самостійно виконаною науковою працею, яка має вагому наукову новизну, значний науковий та практичний інтерес та вирішує важливе наукове завдання щодо обґрунтування теоретико-методичних підходів та науково-практичних рекомендацій щодо розробки та впровадження механізму підвищення конкурентоспроможності аграрних підприємств на основі інноваційної управлінської діяльності.

Зважаючи на актуальність вирішених в дисертації завдань, отриманих наукових висновків, теоретично обґрунтованих принципових наукових положень, використаних сучасних методів наукових досліджень та підтвердженої практичної значимості можна стверджувати, що дисертація відповідає вимогам Постанови Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. №44 «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (зі змінами), а її автор – Новоселець Артем Ігорович заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 073 «Менеджмент» галузі знань 07 «Управління та адміністрування».

Офіційний опонент:

**доктор економічних наук, професор,
професор кафедри менеджменту
ім. І.А. Маркіної**

Полтавського державного аграрного університету

М.В. Зось-Кіор

